
Zbornik za umetnostno zgodovino

Archives d'histoire de l'art

Art History Journal

Izhaja od / Publié depuis / Published Since 1921

Nova vrsta / Nouvelle série / New Series LVII–LVIII

Ljubljana 2021–2022

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO N.S. LVII–LVIII/2021–2022

Izdalo in založilo / Published by

SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, LJUBLJANA
C/O FILOZOFSKA FAKULTETA UNIVERZE V LJUBLJANI
ODDELEK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO, AŠKERČEVA 2
SI – 1101 LJUBLJANA, SLOVENIJA

Uredniški odbor / Editorial Board

KATRA MEKE, glavna in odgovorna urednica / Editor in Chief
SAMO ŠTEFANAC, urednik tekoče številke / Editor of the Current Volume
NEŽA ČEBRON LIPOVEC, NATAŠA IVANOVIČ, MATEJ KLEMENČIČ,
FRANCI LAZARINI, HELENA SERAŽIN, KATARINA ŠMID, SAMO ŠTEFANAC

Mednarodni svetovalni odbor / International Advisory Board

LINDA BOREAN, FRANCESCO CAGLIOTI, NINA KUDIŠ, VLADIMIR MARKOVIČ,
INGEBORG SCHEMPER SPARHOLZ, CARL BRANDON STREHLKE

Tehnična urednica / Production Editor

SARA TURK MAROLT

Lektoriranje / Language Editing

NIKO HUDELJA (NEMŠČINA), KATJA KRIŽNIK JERAJ (SLOVENŠČINA),
JOSH ROCCHIO (ANGLEŠČINA)

Prevajalci povzetkov in sinopsisov / Translators for Summaries and Abstracts

MAJA LOZAR ŠTAMCAR, SAMO ŠTEFANAC, KATJA URŠIČ

Oblikovanje in postavitve / Design and Typesetting

STUDIOBOTAS

Tisk / Printing

TISKARNA KNJIGOVEZNICA RADOVLJICA

Naklada / Number of Copies Printed

300 IZVODOV

Indeksirano v / Indexed by

BHA, FRANCIS

© SLOVENSKO UMETNOSTNOZGODOVINSKO DRUŠTVO, 2022

ZA AVTORSKE PRAVICE REPRODUKCIJ ODGOVARJAJO AVTORJI OBJAVLJENIH
PRISPEVKOV.

ISSN 0351-224X

ZBORNİK ZA UMETNOSTNO ZGODOVINO IZHAJA OB FINANČNI PODPORI
JAVNE AGENCIJE ZA RAZISKOVALNO DEJAVNOST REPUBLIKE SLOVENIJE

Kazalo / Contents

JANEZ HÖFLER

Zbornik za umetnostno zgodovino – prvih sto let 11

RAZPRAVE IN ČLANKI / ESSAYS AND ARTICLES

KATARINA ŠMID

Heracles and Alcestis in the Tomb in Šempeter. 19

An Atticising Provincial Relief

Herakles in Alkestida na šempetrski grobnici.

Aticizirajoči provincialni relief

GUIDO TIGLER

Un Sansone del Maestro di Artù 33

Upodobitev Samsona »Arturjevega mojstra«

RENATA NOVAK KLEMENČIČ

Nekaj novih izhodišč za rekonstrukcijo kopske romanske stolnice 45

Reconsidering the Reconstruction of the Romanesque

Cathedral in Koper

SARA TURK MAROLT

Izgubljene, pozabljene in novo odkrite srednjeveške stenske 61

poslikave iz nekdanje cerkve in samostana sv. Frančiška v Kopru

Perduti, dimenticati e recentemente scoperti: gli affreschi medievali

della chiesa e del convento di San Francesco a Capodistria

ANABELLE KRIŽNAR

Avtorstvo stenskih poslikav, pripisanih Janezu Aquili, na osnovi 83

materialne karakterizacije ometov in slikarskih tehnik

Authorship of Wall Paintings Attributed to Johannes Aquila

on the Basis of Material Characterization of Plasters

and Painting Techniques

GAŠPER CERKOVNIK

Srednjeveška fragmenta Živega križa in Pohoda sv. Treh kraljev 95
v Topolšici: novoodkrito delo t. i. vojvodske delavnice
*Medieval Fragments of the Living Cross and Procession
of the Magi in Topolšica: a New Work by So-called "Ducal Workshop"*

MOJCA JENKO

Lepa Sočutna s Starih Svetih gorà nad Podsredo 107
v luči novejših spoznanj
*Das schöne Vesperbild von Stare Svete gore nad Podsredo
im Licht neuer Erkenntnisse*

KATARINA RICHTER

Poslikava starejše beljaške slikarske delavnice v cerkvi 121
sv. Doroteje v Žabnicah (Camporosso in Valcanale)
*Die Fresken der Älteren Villacher Werkstatt in der Kirche
der Heiligen Dorothea in Žabnice (Camporosso in Valcanale)*

NATAŠA GOLOB

Magister Briccius Preprost de Cilia in njegove knjige 137
Magister Briccius Preprost de Cilia and his Books

MIJA OTER GORENČIČ

Epitaf Jurija Ravbarja. Razrešena uganka nagrobne freske 155
s konca 15. stoletja v stiški cerkvi
*Georg Rauber's Epitaph. The Mystery of the Late 15th-Century
Painted Epitaph in the Stična Cistercian Church Solved*

ALESSANDRO QUINZI

Correggio, Schongauer e i dipinti per la Cappella Del Bono 169
Correggio, Schongauer in slike za kapelo Del Bono

UROŠ LUBEJ

Slikar Joannes Almenak (Antwerpen ?, ok. 1640/45–po 1684) 181
The Painter Joannes Almenak
(Antwerpen ?, ca. 1640/45 – after 1684)

ENRICO LUCCHESI

Un disegno americano di Pietro Liberi per il duomo di Lubiana 199
Risba Pietra Liberija za ljubljansko stolnico v Ameriki

MONIKA OSVALD

Giovanni Pacassi starejši († 1697) in veliki oltar v Marijini cerkvi 211
na Sveti Gori pri Gorici (pred 1686)
Giovanni Pacassi il Vecchio († 1697) e l'altar maggiore
nel Santuario mariano di Monte Santo di Gorizia (prima del 1686)

STEFANO ALOISI

Considerazioni su di alcune sculture in Friuli 225
ascritte a Giovanni Bonazza
Razmišljanja o nekaterih skulpturah v Furlaniji,
pripisanih Giovanniju Bonazzi

PAOLO GOI

Per Bernardo Tabacco 239
Predlog za Bernarda Tabacca

BLAŽ KORPNIK

Nekaj novosti o kiparju Gregorju Božiču 253
New Findings on the Sculptor Gregor Božič

METODA KEMPERL

Kanoniška hiša Ciril-Methodov trg 6 in arhitekt Candido Zulliani 267
The Chapterhouse at Ciril-Methodov Trg 6 and the Architect Candido
Zulliani

POLONA VIDMAR
Portret Franca Antona grofa Schrattenbacha (1712–1783) 287
v Oaxaci
*The Portrait of Franz Anton Count Schrattenbach (1712–1783)
in Oaxaca*

MARJETA CIGLENEČKI
Avguštin Stegenšek – fotograf 303
Avguštin Stegenšek – Photographer

FRANCI LAZARINI
Nekdanje evangeličansko župnišče v Radljah ob Dravi – 323
neznano zgodnje delo Otta Bartninga
*Former Evangelical Parson's House in Radlje ob Dravi –
Unknown Early Work by Otto Bartning*

KATJA MAHNIČ
Stoletovo poročilo o varstvu spomenikov v prvem Zborniku 337
za umetnostno zgodovino
*Stelè's Report on Monument Protection in the First Volume
of Zbornik za umetnostno zgodovino*

MAJA LOZAR ŠTAMCAR
Mladi Gojmir Anton Kos in srednjeevropsko oblikovanje 351
pohištva v drugem in tretjem desetletju dvajsetega stoletja
*The Formative Years of Gojmir Anton Kos and the Central
European Furniture Design Developments of the 1910s and 1920s*

LUCA CABURLOTTO
La Slovenia nei manifesti del Museo nazionale collezione 369
Salce di Treviso
Slovenija na plakatih zbirke Salce v Museo nazionale v Trevisu

ŠPELA GROŠELJ

Hagija Sofija – model za klasične osmanske in sodobne
turške mošeje? Primer nove mošeje na trgu Taksim

389

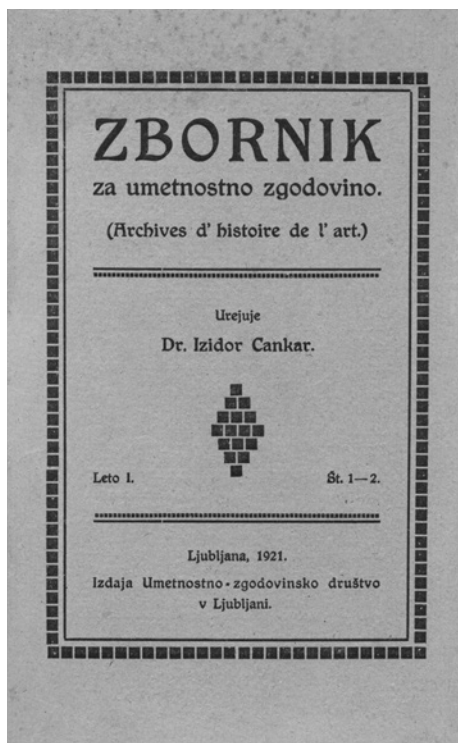
*Hagia Sophia as Model for the Classical Ottoman
and a Possible Model for Contemporary Turkish Mosques?
An Example of the New Mosque on the Taksim Square*

Zbornik za umetnostno zgodovino – prvih sto let

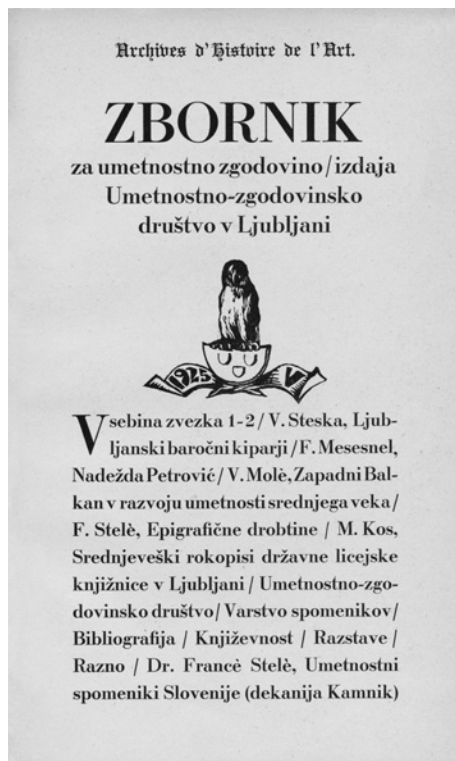
Sto let je od tega, ko je ugledala luč prva številka *Zbornika za umetnostno zgodovino*. Na prednji strani platnic beremo, da ga ureja dr. Izidor Cankar in izdaja Umetnostnozgodovinsko društvo v Ljubljani. Notranja stran postreže z vsebino številke in s splošnimi informacijami o izhajanju – štiri številke na leto, čeravno je revija običajno izhajala v dveh dvojnih številkah – in o ceni, vse tudi v francoščini, prav na koncu pa tudi to, da je treba dopise nasloviti na urednika, Kolezijska ul. 1 v Ljubljani. Na prvi strani v notranjosti sledi že prva razprava, Franceta Steleta o slikarju Janezu Ljubljanskem z obsežnim povzetkom v francoščini na začetku. Urednikovega pojasnila o profilu, namenu in ciljih nove revije sicer ni, je pa to nalogo opravil France Stelè v predstavitvi njene prve številke v reviji *Dom in svet* (1921, št. 10–12, str. 220–221). Njegova uvodna ugotovitev se glasi: »Z Zbornikom smo dobili prvo znanstveno glasilo za umetnostno zgodovino, ki se doslej pri nas sploh ni sistematično gojila.« Po kratkem pregledu o tem, kaj, kako in kje se je dotlej pisalo o razvoju umetnosti na »naši zemlji«, je podal okoliščine, ki so pripeljale do rojstva revije: ustanovitev univerze v Ljubljani s stolico za umetnostno zgodovino, ustanovitev Umetnostnozgodovinskega društva, ki naj s strokovnjaki in interesenti skrbi za izvajanje svoje kulturne naloge zunaj univerze, in v tej zvezi izdajanje društvenega glasila.

Leta 1921 rojeni *Zbornik za umetnostno zgodovino* je znanstvena revija neke vede v slovenščini, kakršnih je bilo v tistem času zelo malo in za katero se bo izkazalo, da bo kljub zunanjim pretresom in občasnim prekinitvam izhajala še najmanj stoletje in se tako uvrstila med najstarejše z nespremenjenim naslovom izhajajoče umetnostnozgodovinske periodične publikacije nasploh. Že prva številka kaže jasen profil, ki ga je zbornik ohranil do konca druge svetovne vojne. Poleg znanstvenih razprav prinaša poročila iz Narodne galerije, razdelek Varstvo spomenikov s poročili konservatorja spomeniškega urada za Slovenijo – to je bil do imenovanja za Cankarjevega naslednika na univerzi leta 1937 France Stelè –, poročila Umetnostnozgodovinskega društva, bibliografijo, ocene razstav, osebne zadeve in razno.

V prvem desetletju od ustanovitve je *Zbornik* izhajal redno, v dveh, treh ali štirih snopičih na leto, od leta 1931 dalje v enem zvezku in od naslednjega leta dalje kot dvojna številka vsaki dve leti (z izjemo letnika 1938, ki je izšel kot samostojna številka). Tudi druga svetovna vojna ni ustavila (v tem obdobju ponovno vsakoletnega) izhajanja revije, ki je preživelo padec italijanskega fašističnega režima in se nadaljevalo

1. Platnica prve številke Zbornika za umetnostno zgodovino leta 1921. V prvih letih ni bilo poenotene oblikovanja platnic revije

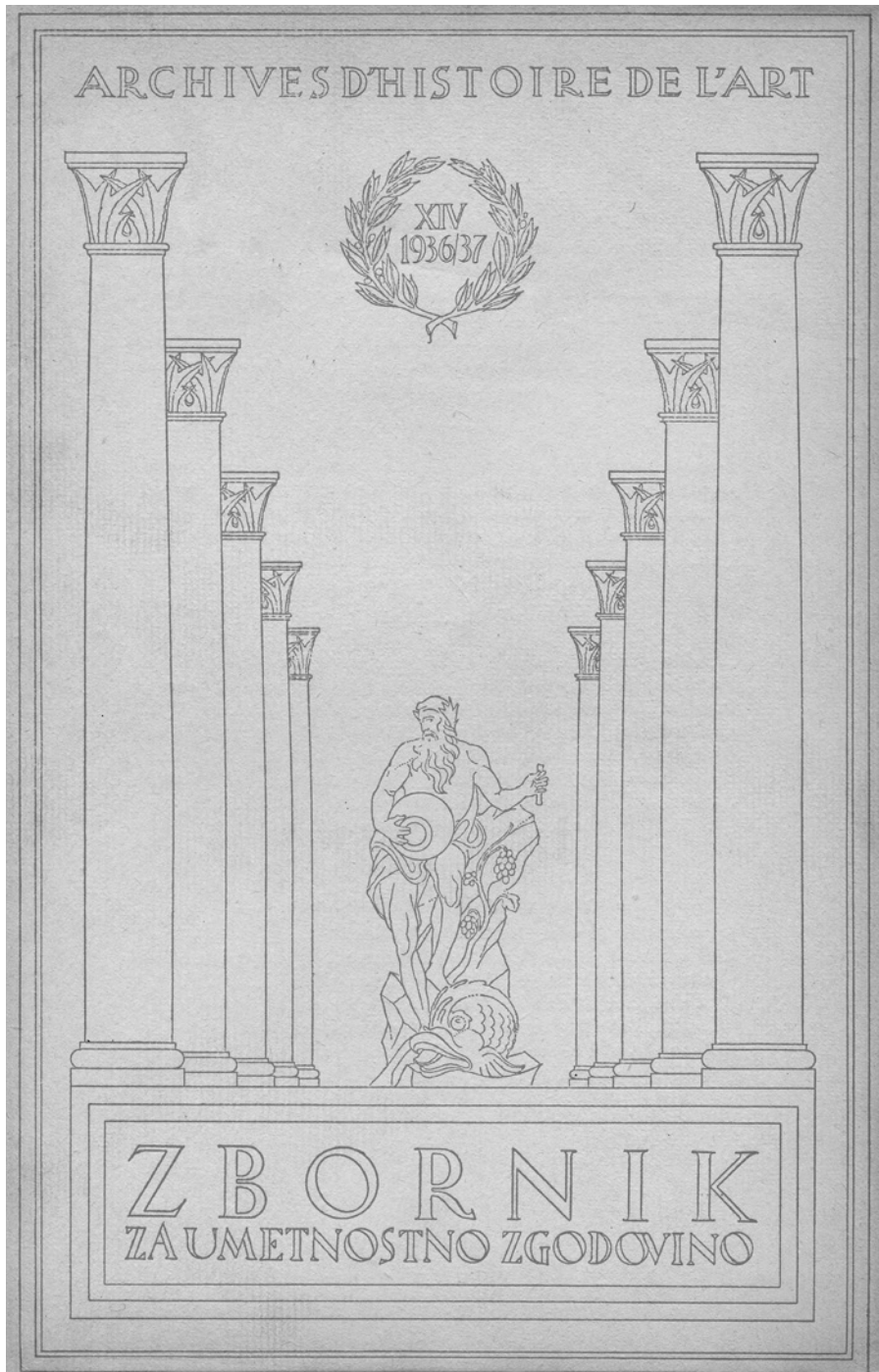

2. Platnica Zbornika za umetnostno zgodovino med letoma 1925 in 1930 (letniki V–X)

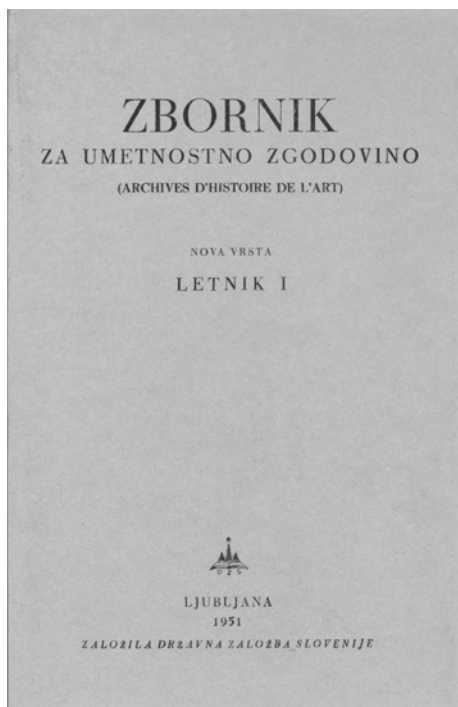
pod nemško okupacijo, zadnja številka originalne serije pa je izšla leta 1944. Do vključno leta 1931 je *Zbornik* urejal Izidor Cankar, ki se mu je leta 1924 za dve leti pridružil France Mesesnel, nato pa je do konca prve serije revijo urejal France Stelè (ob sourednikovanju Rajka Ložarja in Franceta Mesesnela med letoma 1937 in 1940).*

Predvojno serijo *Zbornikov* zaznamuje sorazmerno veliko število avtorjev, ki niso bili izključno umetnostni zgodovinarji, in tudi precejšnja raznolikost, kar zadeva obravnavano tematiko. Ta se ni omejevala zgolj na slovenski kulturni prostor, še posebej kadar gre za prispevke Izidorja Cankarja in Vojeslava Moleta. Po drugi strani so bili avtorji izključno Slovenci in edina izjema je bil Antonin Matějček, ki je leta 1924 objavil članek o moderni češki umetnosti, sicer pa številne recenzije

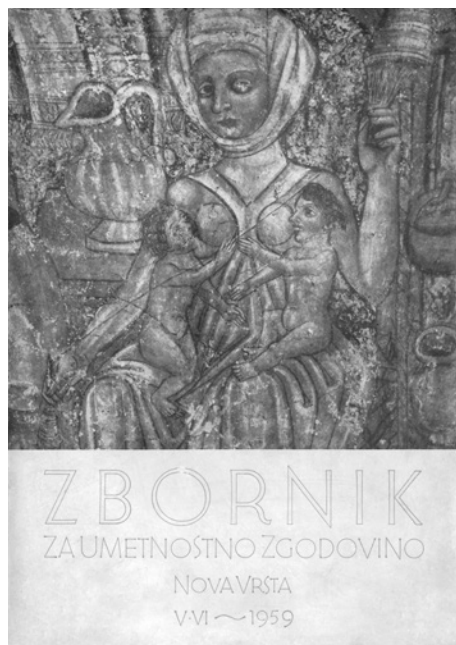
* Natančni podatki o urednikih, sourednikih in sestavi uredniškega odbora do leta 1991 so navedeni v kumulativni bibliografiji *Zbornika za umetnostno zgodovino*, ki je izšla kot posebni, neštevilčeni zvezek leta 1992: Jana INTIHAR FERJAN, *Zbornik za umetnostno zgodovino. Archives d'histoire de l'art. Bibliografija 1921 (I) – 1944 (XX) in nova vrsta 1951 (I) – 1991 (XXVII)*, Ljubljana 1992.

3. Platnica Zbornika za umetnostno zgodovino med letoma 1931 in 1944.
Oblikovanje Jože Plečnik

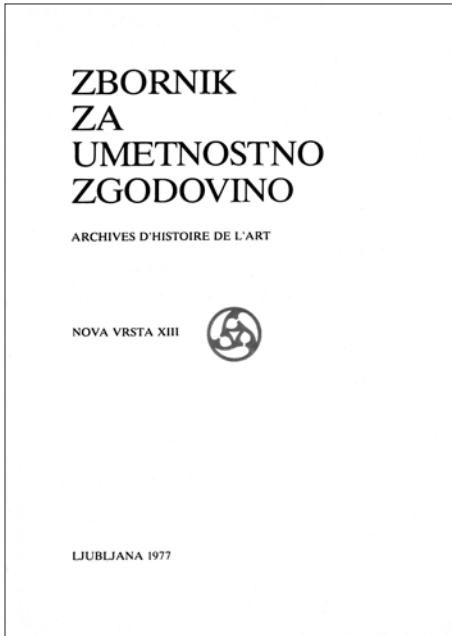
4. Platnica prvega povojnega letnika Zbornika za umetnostno zgodovino (nova vrsta I, 1951)

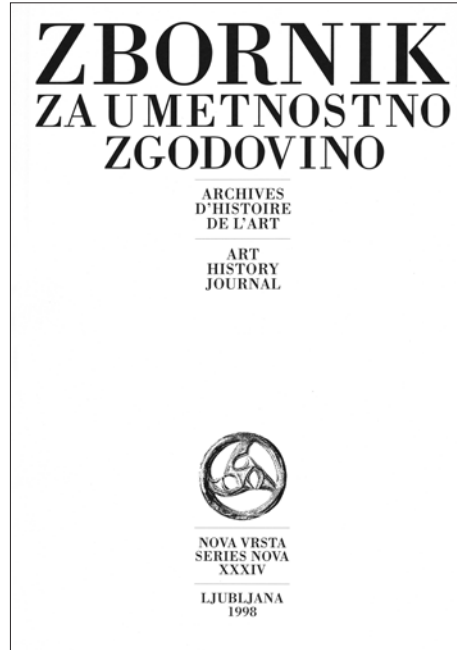
5. Platnica Zbornika za umetnostno zgodovino, posvečenega 70-letnici Franceta Steleta (nova vrsta V/VI, 1959)

(rubrika slovstvo), katerih večine avtor je bil Stelè, jasno kažejo na to, da je slovenski prostor redno spremljal razvoj vede v širšem evropskem prostoru.

Prvi povojni zvezek, posvečen spominu na Franceta Mesesnela, je izšel leta 1951 kot prvi letnik nove vrste, še vedno v izdajateljstvu društva in uredništvu Franceta Steleta, a v založbi Državne založbe Slovenije v Ljubljani. Publikacija je z novo vrsto doživela določene spremembe. Odtlej je izhajala le z enim zvezkom na leto, ni več rubrike o spomeniškem varstvu, saj je ta čas začela izhajati posebna publikacija za to področje z naslovom *Varstvo spomenikov*, ni poročil o delovanju Narodne galerije ter o aktualnih razstavah. Težišče na razpravah in obširnih recenzijah novih, domačih in tujih strokovnih knjig, katerih večino je prispeval France Stelè, je zbornik približalo tujim umetnostnozgodovinskim publikacijam. Novost so tudi prispevki piscev iz tujine, kar bo v poznejših letih postalo pogostejša praksa in že v prvem ter drugem zvezku zasledimo članka Madžara Tamása Bogyaja. Letnik 1957 je bil posvečen sedemdesetletnici Izidorja Cankarja, leta 1959 izdana dvojna (5.–6.) številka pa Steletovi sedemdesetletnici kot *Festschrift* in odstopa od dotedanjih po sodelovanju številnih tujih avtorjev, jubilentovih prijateljev, v izvirnih jezikih, temu primerna

6. Platnica Zbornika za umetnostno zgodovino, nova vrsta XIII, 1977. Oblikovanje Ranko Novak

7. Platnica Zbornika za umetnostno zgodovino med letoma 1998 in 2011. Oblikovanje Neva Štemberger

pa je tudi raznolikost prispevkov po vsebini (med tujimi avtorji so bili – poleg tistih iz drugih delov Jugoslavije – še Otto Benesch, Linus Birchler, Tamás Bogyay, Ejnar Dyggve, Ferdinando Forlati, Walter Frodl, Karl Thurnlack-Garzarolli, Giuseppe Marchiori, Georges Opresco, Herbert Paulus, Walter Semetkowski, Václav Vilém Štech in Jacques Zeiller). Ta zvezek je uredil Stane Mikuž, in sicer prvič skupaj s širšim uredniškim odborom, s čimer se je zakoreninil poznejši način delovanja uredništva.

Medtem ko je v petdesetih letih *Zbornik* izhajal dokaj redno, je prišlo v naslednjem desetletju do zastoja: le en zvezek je izšel leta 1965 in to je bila obsežna tematska številka o problemu renesanse na Slovenskem: šlo je za prispevke z II. simpozija slovenskih umetnostnih zgodovinarjev, ki se je bil odvijal leta 1961 in kjer je bila omenjena problematika v slovenskem prostoru prvič obravnavana sistematično. Naslednja številka je izšla šele leta 1970 in jo uvaja pomemben sklop tekstov o zgodovini vede z razmišljanjem o dediščini Izidorja Cankarja izpod peresa Naceta Šumija ter dve Steletovi študiji: prva je obsežen biografski zapis o Vojeslavu Moletu ob njegovi osemdesetletnici, druga pa pregled razvoja slovenske umetnostne zgodovine po letu 1920.

V sedemdesetih letih je revija ponovno začela izhajati bolj redno in do konca desetletja postopoma ujela vsakoletni ritem izhajanja, ki se je nadaljeval v naslednjih desetletjih. Vrnili so se poročila o delovanju Narodne galerije, nova pa je bila umetnostnozgodovinska bibliografija za preteklo obdobje. Z deveto številko (1972) se je *Zbornik* na skromen, a dostojanstven način poslovil od dolgoletnega urednika Franceta Steleta, vloga glavnega urednika pa je za daljši čas pripadla Nacetu Šumiju (do l. 1994, nasledil ga je Stane Bernik, 1995/96–2000). Članki so se v tem obdobju ukvarjali predvsem s slovensko tematiko, nekatere številke so bile tudi tematske ali so vsebovale tematske sklope (npr. umetnost 19. stoletja, 1978/79; Janez Wolf, 1986; Venio Pilon, 1997), med avtorji pa je bilo tudi nekaj tujcev (Alberto Rizzi, 1972; Steffi Röttgen, 1974/76; Franco Firmiani, 1977; Gyöngyi Török, 1980; Seymour Howard, 1981; Othmar Metzger, 1985; Daniel Spanke, 1998 itd.).

V novem tisočletju, po letu 2000, se je uredniškemu odboru pridružil mednarodni svetovalni odbor, ki ga trenutno sestavljajo Linda Borean, Francesco Caglioti, Nina Kudiš, Vladimir Marković, Ingeborg Schemper Sparholz in Carl Brandon Strehlke, v teh letih pa se je zvrstilo nekaj glavnih urednikov (Samo Štefanac, Alenka Vodnik, Matej Klemenčič, Renata Novak Klemenčič, Katra Meke). Publikacija se je obogatila s sodelovanjem številnih kolegov iz tujine z objavami v izvirnem jeziku in tako postala bolj dostopna mednarodni strokovni javnosti. Tematika člankov ni več izključno vezana zgolj na slovenski prostor, slovenski avtorji pa imajo možnost objaviti svoj prispevek v tujem jeziku ali dvojezično, če je to smiselno glede na pričakovano ciljno publiko obravnavane teme, a se uredništvo hkrati s tem vselej zavzema za ohranjanje slovenskega jezika na visoki ravni.

V novem tisočletju se način življenja in predvsem način komuniciranja hitro ter nenehno spreminja in tudi *Zbornik za umetnostno zgodovino* se mora ustrezno odzivati na spremembe. Novi digitalni mediji spreminjajo podobo sveta publicistike, vse glasnejše so zahteve po prisotnosti v najrazličnejših podatkovnih bazah, kamor se vključuje tudi *Zbornik*, ki je zdaj dosegljiv tudi v digitalni obliki (www.suzd.si/zbornik; www.dlib.si). A ob tem se zavedamo, da je v tem času bolj kot kdajkoli treba ohraniti prvine žlahtne tradicije, ki je skupna vsem humanističnim vedam in le majhen delček te tradicije je vztrajanje pri izdajanju revije v tiskani obliki. V prvem stoletju svojega obstoja se je *Zbornik za umetnostno zgodovino* prebil skozi številna težka obdobja ter tako postal ena najstarejših umetnostnozgodovinskih revij v svetovnem merilu in pri tem uspel slediti razvoju vede. Naj ostane tako tudi v prihodnje.